

บทที่ 5

ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาณุมาภรณ์ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ในบทนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้ จากการลงพื้นที่ในชุมชน การสังเกต การสัมภาษณ์ และ การสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผน และสร้างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้านในชุมชนภาณุมาภรณ์ รวมทั้ง กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนที่จัดให้กับแม่บ้านในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการนำเสนอ ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน

ตอนที่ 2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน

ตอนที่ 1 กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ การสังเกต การสัมภาษณ์ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2548 เวลา 15.00 ถึง 17.00 น. มาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค การแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนภาณุมาภรณ์ โดยทางคณะอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะผู้วิจัย ได้ร่วมกันสร้างแนวคำถามลักษณะปลายเปิดจำนวน 5 ข้อ และนำความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสนทนากลุ่มครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนจนของชุมชนต่อไป โดยแบ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มนอกกำลังแรงงาน กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้าน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ตารางวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

สภาวะภายใน (Internal Factors)	
จุดเด่น (Strengths)	จุดด้อย (Weaknesses)
<p>1. สมาชิกในกลุ่มและชุมชนมีความสามารถที่หลากหลาย เช่น การเย็บผ้า การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว การทำดอกไม้จันทน์ ฯลฯ</p>	<p>1. รายได้ของครอบครัวต่ำ 2. ไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ 3. หาดตลาดในการขายผลผลิตไม่ได้ 4. ขาดความสามัคคีในชุมชน 5. ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง 6. ขาดแรงจูงใจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน 7. การมีบุตรมาก 8. ขาดโอกาสทางการศึกษา 9. บางครอบครัวมีผู้ทำงานเพียงคนเดียว 10. ติดการพนัน และอบายมุขต่างๆ 11. ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ในรูปแบบของการผ่อนส่ง ทำให้เกิดปัญหาหนี้เกินตัว</p>
สภาวะภายนอก (External Factors)	
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>1. มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพเสริม โดยทำที่บ้าน หรือในชุมชน 2. นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือด้านงบประมาณในการประกอบอาชีพ 3. มีวิทยากรอบรมให้ความรู้ในด้านอาชีพ เช่น การนวดแผนไทย การทำดอกไม้จันทน์ ฯลฯ</p>	<p>1. กู้เงินนอกระบบมาใช้จ่ายในอัตราดอกเบี้ยสูง 2. ไม่มีค่าใช้จ่ายให้ลูกไปโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนของบุตรหลานอยู่ไกลจากชุมชน 3. มีนักการเมืองจำนวน 2 พรรค เข้ามามีบทบาทในชุมชน ทำให้คนในชุมชนแตกแยก 4. มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ 5. มีผู้ทำงานเพียงคนเดียว แต่ต้องดูแลสมาชิกทั้งครอบครัว 6. ติดการพนัน และอบายมุขต่างๆ 7. มีคนเข้ามาขายสินค้าฟุ่มเฟือยแบบผ่อนส่ง ตามบ้านเรือนในชุมชน</p>

สรุปได้ว่า ปัญหาความยากจนของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนภาณุมาภรณ์ คือ การขาดศักยภาพในการทำงานเพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว เนื่องจากมีจุดด้อยอยู่หลายด้าน ถึงแม้จะมีจุดเด่นเพียงข้อเดียวก็ตาม ทางชุมชนก็สามารถที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งในด้านงบประมาณหรือบุคลากร ที่เข้ามาให้ความรู้และแนะแนวทางในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีได้เข้ามาศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับคนจนในชุมชนภาณุมาภรณ์

อย่างไรก็ดี หากทางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อช่วยในด้านการตลาดรองรับในการซื้อขายสินค้าที่ทางชุมชนได้ผลิตขึ้น ซึ่งถ้ามีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาฝีมือในการประกอบอาชีพ ก็จะส่งผลให้ชุมชนมีรายได้อย่างสม่ำเสมอและมีความเข้มแข็ง โดยทางผู้วิจัยได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนให้คนในชุมชน

เมื่อทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนแล้ว ทางอาจารย์และคณะนักวิจัยจึงวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อเรื่อง "การค้นหาพลังชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนในชุมชนภาณุมาภรณ์ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร" ซึ่งการประชุมครั้งนี้จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยผู้วิจัยได้เชิญบุคคลหรือตัวแทนที่ถือได้ว่าเป็นพลังชุมชนของชุมชนภาณุมาภรณ์ มาร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น และนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนภาณุมาภรณ์ ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้รับเกียรติจากผู้ที่เป็นพลังชุมชนฝ่ายต่างๆ ดังนี้

1. คุณพิมพ์พร ศิริศักดิ์ (พัฒนารชุมชนเขตจอมทอง)
2. คุณอริษา ขำสาคร (หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการการศึกษานอกโรงเรียน แขวงท่าข้าม)
3. คุณกาญจนา พรหมสุข (ประธานชุมชนภาณุมาภรณ์)
4. คุณคมกฤช จันทระจร (ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตบางขุนเทียน)
5. คุณศรีวัฒนา อัสตอมงคล (ประธานสภาวัฒนธรรม เขตจอมทอง)
6. คุณบรรณทวารณ สมบุญกิจ (ผู้จัดการบริษัทปิ๊ป ชาวด์)
7. คุณศุภโชค (ตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส.ส. สุวัฒน์ ม่วงศิริ)
8. ส.ก. สุทธิชัย วีระกุลสุนทร (สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร)
9. คุณภัทรา เศรษฐวัฒน์ (ผู้นำกลุ่มนอังกำลังแรงงาน)
10. คุณจรรยาศรี เดชะประเสริฐ (ผู้นำกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย)
11. คุณวันเพ็ญ แดงเที่ยง (ตัวแทนผู้นำกลุ่มแม่บ้าน)

ภาพที่ 5.1 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การค้นหาพลังชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนในชุมชนภาณุมาภรณ์ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเสร็จสิ้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าหน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนและร่วมมือในการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับชุมชนภาณุมาภรณ์ ซึ่งการดำเนินงานขั้นต่อไปของผู้วิจัยคือ การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้านในชุมชนภาณุมาภรณ์ โดยทางอาจารย์และคณะนักวิจัยทั้งหมดได้ประชุมร่วมกันเป็นระยะๆ เพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน และกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา โดยได้นำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นหลัก เน้นการใช้ศักยภาพของคนและแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และนำมาใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด เพื่อให้ชีวิตของตนเองครบถ้วน รวมไปถึงชุมชนอยู่รอด ซึ่งจากแนวคิดนี้ จึงก่อให้เกิดยุทธศาสตร์หลัก 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างนิสัย และขยายโอกาส

ตอนที่ 2 **สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน**

เมื่อได้ยุทธศาสตร์หลัก 4 ยุทธศาสตร์แล้ว ทางอาจารย์และคณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนเบื้องต้นร่วมกัน โดยกำหนดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสำหรับแม่บ้านไว้ในทุกยุทธศาสตร์ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้านไว้ดังนี้

ตารางที่ 5.2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาณุมาภรณ์
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์	กิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการ ดำเนินการ	พลังชุมชนและ ผู้ที่มีส่วนร่วม	วิธี ประเมินผล
การเพิ่มรายได้ เป็นยุทธศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้มี กิจกรรมการ พัฒนา ที่เป็น การเสริมสร้าง อาชีพ ที่แน่นอน ให้กลุ่มแม่บ้าน ในชุมชน	1. กิจกรรม การประดิษฐ์ ดอกไม้จันทน์ 2. กิจกรรม การพัฒนา บ้านเตยหอม	1. รวมกลุ่มผู้สนใจ เข้าร่วมโครงการ 2. ประชุมเลือกตั้ง ผู้รับผิดชอบ โครงการ 3. ประชุมวางแผน การดำเนิน โครงการ 4. ประชุมกำหนด วันเวลา ในการจัด อบรมโครงการ 5. ร่วมกันคัดเลือก วิทยากรที่จะเข้า มาฝึกอบรม 6. จัดหาสถานที่ และอุปกรณ์การ ฝึกอบรม ทำ ตารางเวลาการ ฝึกอบรม 7. ดำเนินการ ฝึกอบรมตามวัน เวลาที่กำหนด	1. นักวิจัย 2. กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 คน 3. เครือข่าย/ภาคี ได้แก่ - คณะนักวิจัย - เจ้าอาวาส วัดนาคินมิตร วัดมงคลวราราม และ วัดบางขุนเทียนใน - ฝ่ายรักษาของ สำนักงานเขตจอมทอง - ฝ่ายโยธาของ สำนักงานเขตจอมทอง - คุณวันเพ็ญ แต่งเพียง - คุณภัทรา เศรษฐวัฒน์ - คุณบังอร ชำคม - คุณปวี น้อยสาว คุณวันเพ็ญ แต่งเพียง - ประชาชนในชุมชน ภาณุมาภรณ์	1. ตรวจสอบ จากบัญชี ครัวเรือน 2. สัมภาษณ์ 3. การสังเกต

ตารางที่ 5.2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาคอนุภาค
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กิจกรรมการพัฒนา	กิจกรรมการดำเนินการ	พลังชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วม	วิธีประเมินผล
		8. สำรวจแหล่งตลาดในการจัดส่งผลิตภัณฑ์ 9. ร่วมกันดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนด 10. ร่วมกันประเมินผลโครงการ		
การลดรายจ่าย เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมาย รู้จักวิธีการลดรายจ่ายที่สิ้นเปลืองด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	1. กิจกรรมการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือน	1. รวมกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ 2. ประชุมกำหนดวันเวลา ในการจัดอบรมโครงการ 3. ร่วมกันคัดเลือกวิทยากรที่จะเข้ามาฝึกอบรม 4. จัดหาสถานที่และอุปกรณ์การฝึกอบรม ทำตารางเวลาการฝึกอบรม	1. นักวิจัย 2. กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 คน 3. เครือข่าย/ภาคี ได้แก่ - คณะนักวิจัย - วิทยา ชุนต่างตา และทีมงาน - สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กรุงเทพ - คุณวันเพ็ญ แต่งเพียง	1. ตรวจสอบจากบัญชีครัวเรือน

ร่างที่ 5.2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาณุมาภรณ์
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการ ดำเนินการ	พลังชุมชนและ ผู้ที่มีส่วนร่วม	วิธี ประเมินผล
		5. ดำเนินการ ฝึกอบรมตามวัน เวลาที่กำหนด 6. ติดตามผลการ ดำเนินกิจกรรม การทำบัญชี 7. สรุปผลการทำ บัญชี		
การสร้างนิสัย เป็นยุทธศาสตร์ ที่มุ่งเน้นการ เสริมสร้าง ลักษณะนิสัยที่ดี เหมาะสมให้กับ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อปลูกฝัง ลักษณะนิสัยที่ดี และเหมาะสม ให้กับคนใน ชุมชน ซึ่งผู้วิจัย และกลุ่ม เป้าหมายได้ ร่วมกันกำหนด	1. กิจกรรม การพัฒนา ชุมชนนำอยู่	1. รวมกลุ่มผู้สนใจ เข้าร่วมโครงการ 2. ประชุมวางแผน การดำเนิน โครงการ 3. ประชุมกำหนด วันชุดลอกคูคลอง และกำจัดสิ่ง ปฏิกูลในชุมชน 4. เตรียมการใน การดำเนิน กิจกรรมของ โครงการ 5. ดำเนินกิจกรรม ตามวันเวลาที่ กำหนด	1. นักวิจัย 2. กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 คน 3. เครือข่าย/ภาคี ได้แก่ - คณะนักวิจัย - ฝ่ายรักษาของ สำนักงานเขตจอมทอง - ฝ่ายโยธาของ สำนักงานเขตจอมทอง - คุณวันเพ็ญ แต่งเที่ยง	1. การสังเกต 2. สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาคอนุภูมิภาค
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการ ดำเนินการ	พลังชุมชนและ ผู้ที่มีส่วนร่วม	วิธี ประเมินผล
กิจกรรม โดย เป็นกิจกรรมที่ สืบเนื่องมาจาก การทำกิจกรรม การพัฒนาบ้าน เดยหอม และ เห็นว่ามันน่าจะ เป็นแนวทางที่ สามารถนำมา สร้างนิสัยให้กับ ประชาชนใน ชุมชนได้		6. ร่วมกันดูแล รักษาพื้นที่และ ปรับปรุงเพิ่มเติม 7. ร่วมกัน ประเมินผล โครงการ		
การขยายโอกาส เป็นยุทธศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้ ประชาชนได้รับ โอกาสที่ตนเอง ควรจะได้รับ จากหน่วยงาน ทางภาครัฐและ เอกชน เช่น สิทธิประกัน สุขภาพ เป็นต้น	1. กิจกรรม การพัฒนา การฝึก อาชีพ	1. รวมกลุ่ม ผู้สนใจเข้าร่วม โครงการ 2. ประชุม วางแผนร่วมกับ กลุ่มนักวิจัย 3. ติดต่อ ประสานงาน กับวิทยากรเพื่อ จัดการฝึกอบรม 4. ติดต่อสถานที่ เตรียมอุปกรณ์ การฝึกอบรม	1. นักวิจัย 2. กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 คน 3. เครือข่าย/ภาคี ได้แก่ - ส.ก.สุทธิชัย วีระกุลสุนทร - วิทยากรจากศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร บางพลัด	1. การสังเกต 2. สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.2 สรุปยุทธศาสตร์และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพคนจนกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนภาณุมาภรณ์
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการ ดำเนินการ	พลังชุมชนและ ผู้ที่มีส่วนร่วม	วิธี ประเมินผล
หรือแม้แต่ โอกาสที่จะ ได้รับการ ฝึกอบรมด้าน อาชีพ เพื่อ สร้างเสริม ทักษะ ทางด้าน ประกอบ อาชีพให้ ตนเอง		5. ประชาสัมพันธ์ แก่คนในชุมชน ภาณุมาภรณ์ เพื่อให้เข้าร่วม การฝึกอบรม 6. ดำเนินกิจกรรม ตามวันเวลาที่ กำหนด	- คณะนักวิจัย - โรงเรียนเลิศพัฒนาศึกษา - คุณลักษณะ ณะสมบุญ	